

Romney

chov ovcí pod širým nebem

Milan Daďourek

© 2017

Obsah

I. Úvod.....	3
Komu má publikace pomoci.....	3
O autorovi.....	3
II. Základní informace o romney.....	4
Popis plemene.....	4
Proč plemeno romney.....	4
Systém chovu.....	5
III. Založení chovu.....	6
Půda.....	6
Velikost stáda.....	6
Nákup chovných ovcí.....	6
Mít svého berana?.....	7
Výběr plemeníka.....	7
Úřední šiml.....	8
Evidence a značení zvířat během chovu.....	8
Nákup sena na zimu.....	9
IV. Zařízení pastvin.....	10
Organizační uspořádání pastvin.....	10
Ohrazení pastvin.....	11
Vybavení pastvin.....	12
V. Chov romney aneb jak bačovat.....	15
Ovčácké pomůcky.....	15
Krmení.....	15
Skladování sena na zimu.....	16
Sledování zdraví a pohody ovcí.....	17
Zabezpečení pastviny.....	17
Hygiena na pastvině.....	17
Péče o pastviny.....	18
Odčervování.....	18
Vakcinace.....	19
Stříhání vlny.....	20
Údržba paznehtů.....	22
O kulhání ovcí.....	22
O tloustnutí ovcí.....	22
Chovatelská evidence.....	22
VI. Odchov jehňat.....	23
Připouštění.....	23
Bahnění.....	23
Pomůcky pro bahnění.....	24
Co hlídat před porodem.....	24
Zásahy během porodu.....	25
Ošetření čerstvě narozeného jehněte.....	26
Co hlídat po obahnění.....	27
Predátoři.....	28
Domácí odchov jehňat.....	29
Zánět vemene.....	29
Odstav jehňat.....	30
VII. Průběh chovatelského roku.....	31
VIII. Jak dál.....	32
Co s produkcí.....	32
O užitkovosti.....	32
Brakace.....	33
Obnova stáda.....	33
Použitá a doporučená literatura.....	34

VIII. Jak dál

Co s produkcí

Hlavními produkty chovu romney jsou živá zvířata, maso, vlna a kůže. Kůže je rentabilní prodávat pouze, máte-li zpracovatele v blízkosti. Jinak úprava kůží (solení či sušení) a jejich doprava k výkupu obvykle převáží ztrženou cenu.

Vlna romney je poměrně dobře prodejná, byť za cenu, která pokryje jen náklady na stříhače. Důležité je vlnu po ostříhání přebrat (vyřadit silně znečištěnou, zapařenou atp.) a skladovat suchou, aby se nepařila ani neplesnivěla. Skladuje se obvykle v prodyšných žocích, na suchém místě mimo přímé sluneční světlo. Kupců je v současnosti několik, doporučit mohu ing. Pavla Šeligu, který má ve Vlachovicích v Bílých Karpatech pračku vlny pořízenou ve spolupráci s dalšími chovateli romney.

Maso je třeba rozlišit na jehněčí a ze starších kusů. Jehněčí maso je kvalitní, vhodné pro domácí konzumaci (rožnění, pečení atd.). Volně prodávat je přímo nelze – jsou nutná schválená jatka.

Pokud byl starší kus zabit nuceně nebo kvůli vleklým zdravotním problémům, je maso vhodné zkrmit např. psům. Rozhodně nesmí být konzumováno maso zvířete, u kterého ještě neskončila ochranná lhůta po aplikaci léčiv. Pokud bylo zvíře utraceno kvůli zranění (zlomenina) nebo kvůli vyřazení z chovu (především zhojený výhřez, špatné mateřské vlastnosti), dává většina chovatelů přednost využití masa na klobásy (s příměsí vepřového). Poražené zvíře se z evidence chovu odhlašuje jako domácí porážka. Na asanační podnik by měly být odevzdány tzv. konfiskáty (hlava, mícha, slezina, střevo). Maso z domácí porážky (ovcí i jehňat) musí být spotřebováno v domácnosti.

Jinou možností je **prodej k domácí porážce** – tedy prodám zvíře ještě živé někomu, kdo se zaváže, že ho do sedmi dnů porazí a maso spotřebuje ve své domácnosti (nesmí si tedy zvíře ponechat živé). Samozřejmě nic nebrání, aby se dotyčný s někým domluvil, aby mu porážku provedl. V evidenci se takové zvíře odhlašuje převodem na dočasné hospodářství (tj. cizí domácnost).

Živá zvířata se mohou prodat také na jatka. Většina místních jatek však jehněčí nezpracovává a zorganizovat export pro několik kusů je skoro vyloučené. Je potřeba spojit se s dalšími chovateli. Můžete zkusit zprostředkovatele (překupníky), ale cena nebude valná. Nenechte se zmást řečmi o přetučnosti jehňat – jsou to obchodní triky přecházející v kliše. Kvalita masa romney je ve srovnání s mnoha běžnými plemeny stejná nebo lepší. Jehňata mají méně výraznou příchuť oproti jinému skopovému. Navíc při větším ztučnění se tuk romney snáze odstraňuje – neprorůstá tolik svalstvo, ale hromadí se v podkoží.

O užítkovosti

Pokud požádáte o zařazení do kontroly užítkovosti, bude pro každé vaše zvíře několikrát ročně vypočítána plemenná hodnota. Ta se získává z informací o všech příbuzných konkrétního zvířete a měla by vypovídat o jeho dědičných vlohách k produkci více a větších jehňat. Je to informace užitečná zejména pro šlechtění a orientaci ve větším stáde zvířat, skutečné výnosy vašeho stáda totiž mnohem víc než dědičné předpoklady ovlivňuje úroveň chovu – zejména zamezení zbytečným ztrátám ovcí a jehňat, kvalitní pastva, kvalitní seno a péče o zdraví ovcí. Praktickou výhodou kontroly užítkovosti je možnost srovnání svých výsledků s ostatními chovy a především státem hrazené každoroční zdravotní zkoušky (testy krve) na nebezpečné nemoci ovcí.

K tomu, co může chovatel udělat pro zlepšení užitku ze svého stáda (vyprodukovaných jehňat) bylo leccos napsáno v průběhu celé publikace. Zde malé shrnutí: chovatelsky nejdražší je ztráta kvalitního chovného zvířete. Nepřijďte jen o jeho hodnotu a případně o růst jeho potomků, ale ztratíte, co nelze koupit – investovanou píli do jeho chovu. Ztrátám se nelze zcela vyhnout, snažte se však jejich riziko omezit: pravidelnou kontrolou zvířat, prevencí tloušťnutí (může vést k jalovosti či výhřezu, proto žádné zbytečné příkrmy a dostatek pohybu), sledováním vemene v rizikové době. Je-li zvíře zdravotně špatné, raději ho vyřaďte a věnujte úsilí kvalitnějším. Tlumte parazity, nesnažte se však o jejich úplnou likvidaci. Usilujte o harmonii mezi vašimi ovcemi a jejich prostředím. Myslete na to, že ovce jsou všetečné – předvídejte, aby si zbytečně neublížily.

Druhým významným faktorem se zásadním dopadem na užitek chovu je ztrátovost jehňat. Vedle přirozených příčin, se kterými můžete bojovat jen omezeně (např. lepší výživou vysokobřezích ovcí a dobrou skladbou vitamínů a minerálů v lizu), hrají roli zejména: predátoři (lišky, krkavci, jezevci), průjmy a infekce (nutná dobrá hygiena pastvin), podchlazení při extrémních počasí a mateřská nezkušenost prvniček – opuštění, špatné kojení.

Odolnost ovcí a dobré mateřské vlastnosti jsou jednou z deviz plemene romney. Proto byste měli usilovat o dobré výsledky v tomto směru a tedy malou ztrátovost jak ovcí tak i malých jehňat. Prvním důležitým krokem v tomto směru je samozřejmě nákup kvalitních chovných zvířat.

Významem třetí je jatečná hmotnost jehňat. Závisí na dědičných předpokladech růstu, ale významněji na dobré výživě – kvalitní pastvě. Důležitá je také prevence přemnožení parazitů a propuknutí nemocí (enterotoxémie). Dobré předpoklady plemene je třeba podpořit dobrou péčí o pastviny a správným managementem pastvy (střídání, zmlazování).

Teprve čtvrtá v řadě ovlivňuje užítkovost početnost vrhu. Přitom nejpočetnější není nejlepší. Optimální vrh jsou dvojčata. Nejméně žádoucí je jalovost, kterou lze tolerovat pouze u jehniček. Ve starším věku je nezabřeznutí důvodem k vyřazení ovce z chovu. Trojčata jsou z hlediska praktické užítkovosti horší než jedináčci – mají nižší hmotnost, přírůstky, pravděpodobnost přežití a jsou spojena s komplikacemi jako ketóza, mastitida, ztráta kondice. Většina trojčat se během několika dnů zredukuje na dvojčata, ať chceme nebo ne. Proto doporučuji druhý den nejslabší z trojčat odebrat do domácího odchovu a poskytnout alespoň dvěma jehňatům příležitost k dobrému růstu. Do chovu je však nezařazujeme.

Ještě jednou řečeno jinak: většina nedostatků a rezerv je na straně hospodáře! Chyba na straně ovce bývá zřídka (snížená odolnost, opakované opuštění jehňat), a takovou ovci vyřaďte.

Brakace

Vyřazování dospělých zvířat je nezbytný úkon. Vede ke zlepšování stáda. Problematické či neprospívající ovce uvolní místo kvalitnějším a zároveň se tak šetří čas i peníze chovatele. Existuje několik znaků, které ovci automaticky určují k vyřazení: prodělaný výhřez, nefunkční vemeno či struk (obvykle po zánětu), opakované špatné mateřské chování (opuštění živého jehněte). K brakaci se sahá také u ovcí jalových, silně přetloustlých (riziko výhřezu, snížená chodivost) a u ovcí s vícero zdravotními problémy. V některých chovech se vyřazují i ovce s významně podprůměrnou užítkovostí (horší odchovy, časté ztráty jehňat, případně dlouhodobě vysoký podíl jedináčků). Zvažovat je třeba i vyřazení ovcí s opakovanými trojčaty. Vždy se vyřazují (resp. nezařazují k chovu) také jehničky matek, které prodělaly výhřez (riziko dědění). S postupem doby také narazíte na nutnost vyřazovat kvůli věku – dochází k obrušování zubů a zhoršuje se kondice. V osmém roce začíná klesat mléčnost a tedy přírůstky jehňat. Běžné je plošné vyřazení ovcí - někde v devíti, jinde v sedmi letech.

I přes zdánlivě vysoké množství důvodů pro vyřazení budete mít v malém chovu po pár letech příčinu k brakaci spíše ojediněle. Než složitě řešit prodej zvířete, je pak snazší zužítkovat je v domácnosti – například požádat šikovného řezníka, aby vám udělal „jehněčí“ klobásy.

Obnova stáda

I v drobném chovu by ovce na sebe měly bez potíží vydělat produkci jehňat. Avšak původně zakoupená zvířata budou ubývat.

Pro doplnění chovných zvířat máte v zásadě dvě možnosti. Jednodušší je jednou za čas dokoupit chovné jehničky. Lákavou ale komplikovanější alternativou je využít zvířat z vlastního odchovu. Je nutné nezapomenout na správné označení jehnic (dvě ušní známky) a jejich zavedení do evidence v šesti měsících. Zjevným problémem je další použití plemenného berana na vlastní dcery. Pominu-li etickou stránku, často jehňata z takové příbuzenské plemenitby špatně prospívají. Využití vlastního odchovu v plemenitbě tak bude vyžadovat dalšího berana (pro dcery berana prvního), případně výměnu berana. Výměna může být výhodná kus za kus s jiným chovatelem, má však zdravotní rizika. Prostá změna berana je jen jednorázovým řešením, dokoupení druhého nebo i třetího berana je

dlouhodobě vhodnější (viz též Mít svého berana?). Na každého chovaného plemenného berana můžete čerpat dotaci, která během několika let pokryje náklady na jeho pořízení.

Při produkci chovných jedinců nabývá na mnohem větším významu výběr dobrého berana. Doporučuji konzultovat se zkušenějšími chovateli a naučit se číst informace v katalogu nákupních trhů.

Použitá a doporučená literatura

Axmamm R., Sedlák J. (2008): Základy veterinární péče o ovce a kozy. Svaz chovatelů ovcí a koz, Brno, 50 str.

Horák F. a kol. (2005): Romney - celosvětově významné plemeno s kombinovanou užitkovostí. Svaz chovatelů ovcí a koz, Brno, 66 str.

Horák F. a kol. (2007): Ovce a jejich chov. Nakladatelství Brázda, s. r. o., Praha, 304 + 28 str.

Horák F. a kol. (2012): Chováme ovce. Nakladatelství Brázda, s. r. o., Praha, 384 + 28 str.

Mátlová V., Loučka R. a kol. (2002): Pastevní chov ovcí a koz. Agrospoj, Praha, 151+9 str.

Malá G., Novák P. (2011-2012): Zásady biosecurity v chovech ovcí. Certifikovaná metodika. Svaz chovatelů ovcí a koz v ČR – Zpravodaj, číslo 4/2011: str. 49-53, číslo 1/2012: str. 40-47, číslo 2/2012: str. 45-52, číslo 3/2012: str. 31-37

Vyhláška č. 208/2004 Sb., o minimálních standardech pro ochranu hospodářských zvířat

Milan Daďourek

Romney – chov ovcí pod širým nebem

Fotografie Milan Daďourek

Ilustrace Dagmar Papáčková

Vydal Milan Daďourek, www.farmovis.cz

Neprošlo jazykovou korekturou

Verze 2017-12

Počítky

© 2017